

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Qvatvor Conseqventibvs Pertexens, Quae post beatum S. Xauerij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

37. Conuersiones licet diffic. & pauca initio, non tamen deserendæ, &c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

ASIATICÆ
HISTORIÆ
SOCIETATIS IESV.
LIBER SEPTIMVS.

36.
Soc. labor in
conuers. bar-
barorum
laudatur à
Pontif. &c.

RRAT Patrum labor in conuersione gentium barbararum mirè ferax, & virtutis excoctæ fragrantia, quoquò versum Ecclesia tenditur Christianos populos Moluci aromatis gratius vaporabat: huius Deo agebant gratias summi Pontifices, & Apostolicis literis, & viuæ vocis oraculo, & hinc præterea fructuosæ laudis merces non minima redibat in Societatem cuius alumnos fraterna exempla stimulis acerbis perurgebant partim ad fundendum inter infideles pro Christo sanguinem; partim ad durandum constanter in ærumnosa procuratione salutis alienæ. Quamobrem Lainius Societati post S. Ignatium Præpositus quorundam vota sapienter omnino improbauit ab Indiarum Prouinciali sibi exposita. Erant hæc vnus aut alterius illorum qui excoluerant Molucas, & peræsi laboris, quem multorum annorum sudore & sanguine feliciter prouectum Maurorum tyrannis momento deiecerat, aliò studia vertebant, vbi soli cultura facilior, & melis securior.

37.
Conuersio-
nes licet dif-
fic. & pauca
initio, non
tamen dese-
tendæ, &c.

De quo Lainius [Ad Patres quod attinet, quibus agri fruges videntur, colonis maligne respondere, vnde abiectiores animo effecti; desideria sua in alias mittunt prouincias; certò illos putamus, contraria omnia sensuros, si norint Societati vniuersæ quantum æmulatione sui profunt quantisque nos animis, virtute quanta corroboret, illa ipsorum constans in laboriosa, & difficultatibus ac periculis horrenti animarum procuratione tolerantia. Sanè *in lacrimis* quod nunc est *seminet*; sed inaniter nequaquam; erit sua operæ fida merces, eaque eiusmodi, vt non illam modo, sed vitam pariter agnoscant, immenso compendio in iuuandis proximis collocatam. Poscit hoc à nobis caritas, hoc debiti ratio erga illum qui vitæ suæ redemptos pretio, vicem hanc ab iis sibi iubet

iubet rependi, vt ne istuc parcè, ac timidè pro animarum salute vitam ponant: nec putent initia nascentis Ecclesiæ in traducendis ad Christum ethnicis, vel caruisse difficultatibus, vel naufragi sterilitatis ingrata specie; sed vtrumque patientia superasse. Profecto hic nobis si foret integrum laxare nostrorum desiderijs habenas, quos istuc ardor vehemens incitat, ad vitam cum iis in Dei obsequio, illorum imitatione exigendam penuria operariorum haudquaquam R. V. laboraret.] Ita quidem in Indias Lainius ex Europa. At quanto maiores exemplis talibus tollebat spiritus nostrorum virtus in India, quos hoc libro in lucem profero: qui Bazaini, qui Cocini, in Trauancoride, in orâ Piscaria, vbicumque Collègia & domus Societatis essent, certabant omnes amula caritate, & patientia ne vincerentur ab sociis quorum in Molucis strenuam operam, & perpeffiones generosas inuicta perseuerantia commendabat.

Ante vero quam annos digeram, & inuisam cuncta per Indian loca fecundis illorum nobilitata sudoribus, anteuertam hic breui iusta funebria scribere quibus Goæ nostra Societas illisque tractibus Orientis, Patriarchæ suo Ignatio parentauit, cum anno 1557. appulsu nauis ex Europa primos de illius ad Deum transitu nuncios accepit; quem hic prochronismum eò mihi assumo, vt quæ iam deinceps ad Dei obsequium & Ecclesiæ propagationem gesta narraturus, argumenta sint illius meritorum, & continuata gloriæ series, vt quæ illi tanquam origini accepto ferenda sint. Nam si corporis membra, semota vt proxima cor æquè vegetat, iisque vim ac spiritum suggerit ad proprias cuiusque actiones certè de suo in alios qui agendi præsidia transfundit quibus si caruissent nihil agerent, censetur iure per eos agere omnia quæ instinctu illius ipsi gerunt. At certo certius ille ardor Apostolico geminus, quo Xauerij primum flagrauit pectus, tum eorum qui Xauerium secuti, de Ignatij pectore igneque accensus est, eaque edidit conuersionum miracula quibus memoriæ prodendis stylum nimis imparem commodamus Goæ igitur Patres in Asia cognito Patriarchæ sui sanctissimi ad superos transitu mirum dictu, perinde sunt animo affecti, vt eorum Socij in Europa, nec dissimilem ob causam, dolore scilicet vehementi cum incredibili iuncto lætitia, ex quadam magnis, si alias vsquam suffulta spebus desperatione, fore vt de cælo Societatem & ipse regeret, & Deus illam in eius gratiam tueri pergeret etiam carius, quam cum adhuc in viujs ageret, cumque in præsentis recubisset sapientia & virtute, eiusque precibus tempestates fregisset decumanas quibus in exitium raptabatur, ne tunc quidem vlla paterni eius auxiliij parte carituram.

Magno illi paratu iusta parentalia instruuntur; templum artis circum vndique vestitur, funalibus & faculis cingitur, pyæ ingentis magnifica species medio in templo erigitur (aulicorum opus artificum) cui ampla imminebat umbella, promisso ad latera cortinarum syrmate redimita, Primo exequiarum diè sub vesperum cantus officij funebris à PP.

S. Dominici & S. Francisci celebrantur quib. aderant nostri & Pontificio cultu Nunnius Patriarcha; idemque postridiè sacrum pro defunctis solenni ritu fecit coram prorege Francisco Barreto eiusque aula, senatu, ordinum omnium omnisque generis populo: sub sacrum symphonia lugubri decantatum, Gonzalus Silueria, tunc Prouincialis, postmodum Christi martyr, concione horarum ultra duas, Sancti virtutes commendauit, & præcipua vbique gentium merita, quibus fusa per Orientem Societas, sudores & sanguinem dedicabat: iidem honores pro conditione locorum & hominum vbicumque per Indiam habitarent Patres, funeri eius habiti sunt, & hoc famulo Deus, suam vnus gloriam ambientem, gloria honorarium repondit, vt ab obitu statim illustre fieret eius nomen extra vltimos tum eum quoque orbis nostri fines, vbi etiam ac viueret, celebrabatur pro Patre Magistro excellarum virtutum, cuius schola Xauerios, Criminales, Berzeos, Lancilotos formasset, magnoque numero ceteros, quorum egregia decora, præcedentibus libris vel scriptimus, vel indicauimus. Xauerius quidem laudum suarum admiratoribus, etiam ethnicis, cum eas non posset eludere, suadebat ad Ignatium optimum præceptorem non ad se referrent, quem suspiciebat de illo loquens tantis supra se spatiis sublimem vt ad eum pumilus videretur, quo eodem quoque ad illum scribebat stylo, reuerentiam infimam, amore intimo ea miscens temperatione, qua nullus parenti filius posset maiorem exhibere. Epistolam eius autographam præ oculis habeo, quæ non est cum reliquis edita, vbi teneritates animi erga Sanctum eandem exprimit, quas erga Basilium Magnum, Magnus eius amicus Nazianzenus cum diceret Ego te spiro magis quam aerem ipsum, & hoc tantum viuo quod tecum viuo, siue olim præsens, siue nunc per imagines absens: nec defuere etiam ethnici, magna inter suos prudentia & sectarum suarum doctrina singulari qui ad baptismi Sacramentum perducti, Ignatij nomine appellari optarunt non suasu cuiusquam aut monitu, sed quod eius venerarentur excellentiam, & longe absentis doctes eximias, de filiorum præsentium magnitudine metirentur: magna vero ex nostris ducebat gratia cui obtingeret aliquas ab eo accipere literas, & Gaspar Berzeus, ille Sanctimonia illustris nostrorum tunc Prouincialis in India postea Christi martyr, scribit eas in legentium animis motus ciuissè mirabiles, & accessiones feruoris insoliti ad quæuis ardua, & aduersa; ipsomet quidem in Berzeo id agebant quod in amicissimo suo Leandro sanctissimus Pontifex Gregorius mirifice laudat, lectis enim eius quibudam literis, *capit*, ait, *amoris manu in corde suo te rapere*. Omnes passim ad illum, etiam qui nunquam viderant, de animi sui scribebant negotio, auebantque ab eo consilij aliquid & solatij habere, quod eo sanè præstabat largius quo illos in filiis amabat tenerius, quos vitæ prodigos ad Christi fidem barbaris inferendam robur masculum animasset. Hac in eos paterna sollicitudine, voluisset omnia illorum particulatim cognoscere, quot noctes duxissent peruigiles, quot dies ieiunos, & asperos, per deserta & montesi

Epist. 25.

tes in fame & siti errando condidissent: vicissim illorum perlegens nauigationes, arumnas, conflictationes, & reportata ex iis animarum luera, lacrimabatur præ gaudio, suauabatur eorum literas, velut ipsi praesentes in iis adessent; vulgabat etiam Europa omni meritorum testes non dubias, & apud socios incitamenta fraternæ virtutis acerrima; reddebat iis item quæcumque per Europam, Americam, Africam, ducente IESV, & auspice Societas ad Dei gloriam gerebat. Recreabat eosdem, muniebatque sanctorum in cælo beatis offibus, iubileis, prærogatiuis iuribus, & indultis quæ illis à summo Pontifice liberaliter exorabat, nec precum suarum contentus assidua contentione apud Deum, statum Societati vniuersæ sacrorum, & orationum in perpetuum indixit numerum, quibus propitiaretur diuina misericordia, ad fortunandam iis conuersionem Indiarum, cui totis viribus incumbebant: sed iam filum historiæ relegamus.

Berzeo ad brauium Apostolici cursus inter superos transcripto, (quod narrationis huius libro quinto, est traditum) suffectus est Melchior Nunnius in prouinciæ nostræ gubernatione, eius Collegia inspexit tantum quæ in ora occidua sita sunt, post in Iaponiam nauigauit; & nos eò illum affectabimur sequenti libro, cuius argumenti magnificentia progressus exhibebit heroicæ illius Christianitatis, inter hæc è Lusitania naues quinque solunt in Indiam Kalend. Aprilis anno 1555. earum quatuor, è nostris duodecim, ternos singulæ habuere; duo solum destinati Goam, in Æthiopiam cæteri, cuius Patriarcha Ioannes Nunnus & alter è duobus sufficiens illi Episcopus Andreas Oniedus, aliis nauibus anno proxime sequenti Indiam petiere, alter nondum in Episcopum consecratus Melchior Carnerus, inter priores illos duodecim conscendit, quorum hoc solum dici potest nauigatio fortunata quod infortuniis iactati capitalissimis, & certa in naufragia præcipitantibus, vna tantum è nauibus, impacta scopulis periit, reliquæ Indiam attingere: calamitatis huius causæ, nauium inprimis inter se disunctio paucis post sublatis anchoras diebus, certant vnaquaque totis velis post se alias relinquere, occursum deinde fluentorum torrentium, quorum rapiditate extra viam agebantur, ferebanturque ex alto in terram allidendam nihil minus aduertentibus nauarchis; & ad hæc eorundem imperitia præfidens, & marinarum tabularum infida delineatio. Vehabatur Prætoria Quadrius cum Michaelē Barulo, & Josepho Ribera; ea in flexu Bonæ spei, aliud se in Cornu induit quod Acuum vocant, leucis vltius triginta, & mirum quod inde resiliit intacto littore, in quod absque dubio frangenda proruebat. Recellus denique ab S. Laurentij insula in Sinum, sed parciore quàm oportuerat ad S. Romani vitandos scopulos, in acumine insulæ latentes: cumque iter leucis, in diem triginta metirentur, nec computarent iniectas ab æstuariis oppositis moras quæ duabus tertiis venti vim tardabant, in Sinum incidere qui ab Africa insulam diuidit, cum se extra illum securi crederent, quare bis naufragiū proxime

adiere, ac semel quidem piscatorum clamore reuocati sunt à cæco scopulo in quem exitio irreparabili præcipitabant cursum, & salutem; iterum Quadrius hydrographiam probe callens Præfecti iussu nauarchum adiegit, ut iret in læuam penitus quo vadis abstereret longius in qua is obstinatissime ducebat, nihil in mari latere somnians, nisi quod suæ notarent tabulæ; quanquam hæc etiam in iis vitandis tanta contentio, errauit leuca vna, qua flecti cursus procul ab iis auersior debuit. Sæpius igitur periclitati sunt ne in terram nauis, nunc vno, nunc altero alideret latere; sæpe ventis correpti sæuissimis, semel etiam ad eò repentino, ut nisi velorum laceratione consumpta foret illius violentia, nauim esset omnino euersurus. Putabant se Mozambicum prendere cum essent iam illud multorum dierum itinere transuecti, & vbi se oras Indiæ fingebant cernere Arabiæ iam adnauigabant. Atque hos vnus è quatuor nauibus (quæ tamen in Indiam denique peruenerunt) tristes & ancipites casus censui memorandos, ut intelligantur etiam aliæ variis aduersis paria passæ pericula. Nam etsi, ut monet Quadrius longe sit aliud versare animo, te cum iis quos legis furenti commissum oceano ire per tempestates, & vada, & scopulos, & minantia passim naufragia, & mortes; utque horum nihil foret, hoc solum plus quinque Mensibus ex nauis pedem efferre non posse; aliud vero his ipsis interesse, & re ipsa hæc pati, nunquam de vitato discrimine tam latum, quam grauioris metu sollicitum; posse tamen ex iis, licet imaginibus & longinquis vtrumque confici, quanti stet Euangelij ministris ex Europa in Asiam ad animarum pretiosa commercia nauigare, quantumque illos esse oporteat ab amore vitæ alienos semel Deo deuotæ, ut quacumque illam optauerit, seu naufragio in mari, seu fame desertis in insulis, alacri morte illam reddant, ut tribus iis contigit de quibus sum paulo post scripturus.

Porro inter tristitia & crebro exitio proxima, quibus constatam Prætoriam diximus, modo in scopulos impactam, modo in S. Laurentij insulam, refert Quadrius vniuersis tantum incubuisse desperationis, ut de mente deiecti viderentur, nautas ipsos nauisque rectores, eo horrore syderatos, ut nec consilium, & iussa valerent capessere nec iubere. Ipseque ad eò subiungit, magnis forem arctatus angustiis, nisi Vlyssipone conscensurus, mecum tulissem animum æque in vtrumque comparatum, mari sorberi, aut viuere in terra vtrumvis Deo foret maxime acceptum; aquis naufragum præfocari, aut oras Orientis tenere incolumen: quicumque tamen occupasset hunc casus, intercepto vnâ itineris & vitæ curriculo, mortem nanciscebatur religiosi operosisque officiis coronatam quæ per illam infelicissimam nauigationem vectoribus impenderat; vix Vlyssipone sustulerant anchoras, cum factò mox cœpit dictum illud probare gubernatoris Indiarum sapientissimi; Societatis Patres nauigationibus ad Indos, etsi aliud operæ pretium non ferrent, præter morum commutationem quam in naues inducunt, hoc solo rem magnam præstare. Tantam enim tam variam, tam ferme solutam in vitia,

vitia, & effranem omnis generis turbam, vectorum, nautarum, militum, mercatorum, quam Lusitania quotannis vehit in Indias, subigere legibus Christianis, & assuefacere probitati eiusmodi esse, vt summo in lucro censeri deberet, forequè illorum optimè & fructuosissime locatam virtutem & vitam, qui se tam duro ministerio addicerent, & perpetuata nauigatione petentibus Indiam, & redeuntibus se comites adderent. Verum enimvero, non vsque adeo pronum & facile Quadrio processit, vt in illa profligatorum fœce promiscua statim reperiret qui vellent primum rerum æternarum experiri saporem, quem incipiebat propinare, primis enim diebus, in foro nauis qui aderant, ne dicentem audirent subducebant se plures, quam illuc scanderent ad illum audiendum; verum haud ita post, cum ex officiosa caritate & affabilitate benefica, cœpere hominem & nosse & suo pretio pendere, & alter alteri sensim auditor accedere, auditus est deinceps tam auidè, vt multo prius quam rediret ex ministerio ægrotorum, in forum collecti eum expectarent. Sanctioris hebdomadæ diebus cum iam Canarias in conspectu haberent, omnes sacra confessione expiauit. Quo item tempore, cauo suo erepsit meretrix, eatenus latens & venalem pudorem in Indiam ferens, sed euicit Quadrius à Præfecto vt concluderetur tabulis quatuor, instar nequissimæ belluæ, ne cui posset nocumento esse; ipsa vero inde id affecta est vt mensum quinque (tamdiu nauigatio tenuit) castimonia coacta, didicerit, Gox vltro, virtutis studio seruare, quod necessitate adacta seruauerat. Rudes & pueros vnus è sociis fidei elementis instituebat quotidie. Sub noctem vero conueniebant omnes ad decantandas litanias. Festis diebus celebrabantur diuina officia, quantum quidem per ea tempora in nauibus licebat. Bis terue quauis hebdomada excitabantur duo ad puppim & proram altaria, iteratoque ad illa circuitu pius supplicantium ordo ducebatur; inde concio quàm excipiebat ingens omnium clamor, diuinam misericordiam, & culparum suarum implorantium veniam. Singulis mensibus, suis cuique forte assignabatur sanctus tutelaris, cui lege posita debebatur vt quem in diem caderet eius festum, confessione sacra & aliis priuatim, & publicè pietatis operibus ab eius cliente coleretur. Michael Barulus curam sibi hanc sumpsit vt pravum iuarandi, & ludendi morem de medio tolleret. F. Iosephus horis maxime vacuis, prodibat ad pium aliquid otiosis coronis legendum, ex libris plurimum piissimi Patris Lud. Granatensis, nec minus proderat horum trium consuetudo domestica cum externis, in quos sua de animi rebus partiebantur colloquia, eò quidem illorum maiori compendio, quo laxandi animi specie inducta dum sapidius cerudirentur, concione quauis animos altius peruadebant. Quidam inde ab Lusitania exitialibus inimicitiiis mutuo infesti in pacificos amplexus conciliati sunt; alij pessimè animo affecti ex inueterata lucrorum iniquorum, & libidinum feruitute, asserti sunt in libertatem conscientie Christianæ, & eam denique morum tulit emendationem illud iter, vt quod scite aliqui dicti-

tabant,

rabant, nauis cœnobium potius ascetarum esset, quam oneraria negotiatorum: hac & animorum, & rerum faustitate, magnam partem nauigatio vsa est. Vbi vero aduersis, in lethales casus eosque perpetuos iactari cœpit, vel abiectioe animi & mœstitudine, vel alia ex causa, multos morbus affixit: eorum quatuor periculosius laborantes, cubi- culi sui angustiis dum Patres colligunt, interea ipsimet nauim totam pro cubiculo habere, interdum assidue inter passim acentes cursare; noctu liberis ad quietem horas, à pedibus illorum exigere quos omni defecta solatio calamitas grauius premeret; miscere medicas potiones; vilissima quæque ac sordidissima in decumbentes officia velut propria occupare, cibos iis coquere, vtque non ille pide ait ex iis vnus, circum septē octoue cacabos ad focum satagendo, fumum copiosum oculis haurire, & reddere. Quicquid ab Regiis procuratoribus nauim conscensuri Vlyssipone acceperant in viaticum semestri, id suis sponte detractum vsibus, in egentes ægrotos sponte sensim partiti nihil sibi ex eo fecere reliquum, stipe illa deinceps exigua contenti, quam à vectoribus in diem corrogabant; & hic demum quibusdam deterfæ suspiciones parum æquæ, offensis olim commeatus cibarij nimia in nostris sollicitudine cum viderent ab iis superuacaneas vt mussabant capsas in nauim inferri. Sic dum Goam & vota & vela intendunt, die tandem nascentis Deiparæ manē, lato augurio reereantur de propinquitate portus tamdudum vocati; ex continenti turtur volatu in nauim delata, ante Parrum cubiculum resedit fessā hæsitque ad noctem, Portum Goæ postridie alacres subeunt, quem biduo prius PP. Michaël Carnerus Niceæ antistes designatus, Manuël Fernandes, & F. Antonius Costa subierant nauī, cuius S. Philippus tutela, & insigne; alterā vero cuius signum & nomen Assumptio PP. Hieronymus Cuença, & Ioannes Bocchius, cum Marco Nugnes nondum Sacerdote.

38.
Naufrag. &
mors felicio-
rum, in mi-
nisterio pro-
xim.

Retro nobis hoc loco relegenda fors restat quartæ nauis, conceptionis cognomine, & patrocinio, quæ PP. ferebat Pasqualium Catalanum, Andream Gonzalez, & F. Alfonso Lopez cum vectoribus ferme centum quadraginta: hæc vtī narrabam à fœderatis abiuncta nauibus, celeritatis palmam velorum ambitu præripere gestiens, Promontorium Bonæ spei & S. Laurentij Insulam commodè flexerat, proraque à Septentrione promouebat in Indiam: nox erat diem Augusti tertium & vicesimum præcedens; mare nulla ex parte sollicitum; auræ summas aquas amœno frigore crispantes, cursus denique mira felicitas; quo sub gradu arctico nullus satis diuinat Quidā prope cornu australe Maldiuarū; alij milliaria nongenta, quingenta nonnulli supra mille, Goa referunt abfuisse, vbicumque certè tunc fuerint, illic nauī meta cursuum vltima; vectorum plerisque vitæ limes fuit: eminebat aquis tam modicè exigua insula, vt eam incauti dum pergunt, & omnium securi, fortassis etiam nocte intempesta ne aduerterent quidem; vadis illa depressis cæcisque cingebatur. Arbor ibi nulla, non virgultum, neque herbæ pilus, sabulum omnia